

مجله علمی - پژوهشی برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)
سال چهارم، شماره اول، (پیاپی ۱۲)، بهار ۱۳۹۳
تاریخ وصول: ۱۳۹۲/۹/۲۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۲/۲۲
صص: ۲۵-۴۲

بررسی عوامل موثر بر گرایش روستاییان به ادغام روستاها در یکدیگر و ایجاد شهرهای جدید

(مطالعه موردی: روستاهای پیرامون شهر بناب)

علی اکبر عنابستانی^{۱*}، فخری صادقی^۲

۱- دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی و دانشگاه فردوسی مشهد

۲- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی و دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده

شکل‌گیری شهرهای جدید در کشور ما سابقه کمی دارد با این حال توسعه شهرنشینی در دو-سه دهه اخیر شتابی چشمگیر یافته است و تقویت شهرهای کوچک و بهبود توسعه روستایی دارای روابط تنگاتنگی هستند. در این مقاله تلاش شد تا عوامل موثر بر گرایش روستاییان به مسأله ادغام روستاها در یکدیگر و شکل‌گیری شهرهای جدید مورد بررسی قرار گیرد. روش تحقیق در این مطالعه، از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی-تحلیلی و همبستگی است که بخش عمده‌ای از داده‌های آن بر اساس مطالعات میدانی و با روش نمونه‌گیری (کوکران) از سطح ۱۷۹ خانوار نمونه منطقه جمع‌آوری شده است. یافته‌های مطالعه بر اساس نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای برای بررسی میزان اثرگذاری حاصل از عوامل اجتماعی، اقتصادی و محیطی نشان داد که در سطح معناداری بالاتر از ۹۵ درصد، این متغیرها با میانگین ۳/۴ تا ۳/۶ بر گرایش روستاییان به ادغام روستاها در یکدیگر تأثیر داشته است. علاوه بر این نتایج حاصل از t دو نمونه‌ای در رابطه با اثرگذاری جنس در گرایش روستاییان به ادغام روستاها در یکدیگر نشان می‌دهد که تفاوت معناداری در گرایش آنان وجود دارد، اما در رابطه با دو متغیر سن و تحصیلات با توجه به آزمون‌های لون و کولموگروف - اسمیرنوف نتایج حاکی از یکسانی نظرات افراد بوده است. با توجه به یافته‌ها، راهکارهایی شامل فراهم نمودن زمینه‌های اشتغال جمعیت بیکار و فعال روستایی در شهرهای کوچک و پیشگیری از مهاجرت بیکاران روستایی به کلان‌شهرها؛ توسعه بازارهای محلی با تأکید بر عرضه

محصولات کشاورزی در شهرهای کوچک؛ ایجاد تسهیلات و مشوق‌های سرمایه‌گذاری در شهرهای کوچک و فراهم کردن زمینه‌هایی برای حفظ فرهنگ‌ها و سنت‌های روستایی و غیره پیشنهاد شده است. **واژه‌های کلیدی:** ادغام روستاها، شهرهای کوچک، عوامل فردی، عوامل اجتماعی، اقتصادی و محیطی، بناب.

مقدمه و طرح مسأله

پایین بودن سطح زندگی در نواحی روستایی و در نتیجه مهاجرت روستاییان به سمت شهرهای بزرگ مسائل و مشکلات متعدد اجتماعی، اقتصادی و محیطی را هم در نواحی روستایی و هم در شهرها به دنبال داشته است. سیاست‌ها و راهبردهای مختلفی برای کاستن از آثار منفی این مشکلات و پاسخ به نیازهای زندگی در سکونتگاههای شهری و روستایی در کشورهای در حال توسعه - و از جمله ایران - در پیش گرفته شده است (رضوانی و احمدی، ۱۳۸۸: ۱). بر همین اساس، تعداد زیادی از محققان بر این عقیده‌اند که برنامه‌ریزی‌های توسعه باید با تاکید بر ایجاد و پویایی شهری کوچک و متوسط تهیه شوند (زیاری و دیگران، ۱۳۸۸: ۲۱۲). این اعتقاد وجود دارد که با تقویت شهرهای کوچک و متوسط می‌توان مسیر مهاجرت‌های روستاییان به شهرهای بزرگ‌تر را تغییر داده و بسیاری از مشکلات موجود در نواحی روستایی را که ناشی از عدم دسترسی مناسب روستاییان به مراکز خدماتی است، برطرف نمود (رضوانی و دیگران، ۱۳۸۶: ۴۵). از طرفی تأمین امکانات لازم در شهرهای کوچک، سیستم سکونتگاهی کشورهای در حال توسعه را متعادل و متوازن می‌سازد و این سیستم در توسعه اجتماعی و اقتصادی ملی، نقش اساسی دارد. در نتیجه روابط شهر و روستا در مسیر توسعه گسترش می‌یابد و با این دگرگونی، بخش کشاورزی در ناحیه نیز تقویت می‌شود (کرکه آبادی و کسائی، ۱۳۹۰: ۵۶).

در سال‌های اخیر با رشد سریع شهرهای بزرگ کشورهای در حال توسعه ظهور مسائل مربوط به بهبود واحدهای مسکونی و بالا رفتن میزان بیکاری، عده‌ای از محققان پیشنهاد کرده‌اند برنامه‌ریزی‌های توسعه بر اساس تاکید بر پویایی شهرهای کوچک تهیه شود، زیرا به دلیل وجود امکانات شغلی و تعلیم و تربیت و دیگر نیازهای اساسی، شهرهای بزرگ مقصد نهایی بیشتر مهاجران روستایی و مهاجران شهرهای کوچک است، طرفداران نظریه نقش شهرهای کوچک در امر توسعه معتقدند، در صورت تأمین نیازها در شهرهای کوچک مسیرهای مهاجرتی تغییر یافته و به جای شهرهای بزرگ شهرهای کوچک مقصد نهایی مهاجران روستایی خواهد بود (شکویی، ۱۳۸۰: ۴۱۳). هنسن در تبیین نقش شهرهای کوچک در توسعه ملی، شهرنشینی اشاعه یافته از پایین (سیاست از پایین) را که توسعه شهرهای کوچک و میانی را در بردارد، وسیله میسر و عملی در جهت توسعه کشورهای در حال توسعه داشته است که هدف آن کمک به رفع نیازهای اندک روستایی در مجاورت زندگی آنان است (باقری، ۱۳۷۵: ۵).

در ایران نیز در برنامه پنجم عمرانی شهرهای ۵ تا ۲۵ هزار نفر به عنوان شهرک‌های روستایی و یا روستا شهر و شهرهای ۲۵ هزار نفر تا ۱۰۰ هزار نفر به عنوان شهر کوچک در طرح آمایش سرزمین شهرهای ۵ هزار نفر به عنوان شهر کوچک و در طرح کالبد ملی شهرهای زیر ۵۰ هزار نفر به عنوان شهر کوچک قلمداد گردیده است

(ایزدی خرامه، ۱۳۸۰: ۱۴). از سوی دیگر تبدیل روستا به شهر به عنوان یکی از موضوعات مهم در مباحث توسعه شهری و روستایی، مطرح بوده و به دلیل تغییر قوانین تقسیمات کشوری در زمینه شناخت شهر در اوایل دهه ۱۳۷۰ و به دنبال آن افزایش روند تبدیل روستا به شهر و شکل گیری مراکز شهری کوچک در نواحی روستایی، اهمیت بیشتری یافته است (افتخاری و ایزدی، ۱۳۸۱: ۲). حال با عنایت به کارکرد بالقوه و بالفعل شهرهای کوچک در توسعه منطقه‌ای و روستایی، این سؤال مطرح می‌شود که چه عوامل و متغیرهایی باعث گرایش مردم روستایی به ادغام روستاها در یکدیگر و تبدیل آن‌ها به شهر می‌شود؟ بدین منظور، شهرستان بناب که از جمله شهرستان‌هایی است که به تازگی دارای موارد تبدیل روستاها به شهر در اثر ادغام آن‌ها با هم در سطح کشور بوده است به عنوان منطقه مطالعاتی انتخاب گردیده و مطالعات بر روی ۵ روستای این شهرستان که با هم ادغام شده است، صورت گرفته است. بنابراین اهداف این پژوهش عبارت است از شناسایی و بررسی عوامل موثر بر گرایش مردم بر ادغام روستاها و تبدیل آن‌ها به شهر است. در این راستا پرسش‌های تحقیق به شرح زیر مطرح می‌گردد:

- ۱- عوامل اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی به چه میزان در نگرش روستاییان به ادغام روستاها در یکدیگر و تبدیل شدن آن‌ها به شهر نقش دارند؟
- ۲- عوامل فردی روستاییان به چه میزان در عوامل موثر بر ادغام روستاها در یکدیگر و ارتقای آن‌ها به شهر تأثیر دارند؟

پیشینه تحقیق

ایده و موضوع مطالعه‌ی نقش و تأثیر نقاط شهری کوچک در سطح منطقه‌ای و محلی شاید اولین بار با کار جانسون ۱۹۷۰ میلادی و بحث «مراکز توسعه روستایی» توسط فانل در ۱۶۷۶ میلادی آغاز و مطرح گردید که تقریباً جدیدترین موضوع در توسعه منطقه‌ای بود (بارن، ۲۰۰۹: ۱۲ و ۱۵). بعدها این ایده جانسون به وسیله «راندینلی» با عنوان رویکرد کارکردهای شهری در توسعه روستایی (UFRD) پیراسته و تفسیر مجدد شد (داگلاس، ۱۹۹۸: ۵). راندینلی و رودل (۱۹۷۶) مطرح نمودند که شهرهای کوچک به واسطه دامنه کالاهایی که آن‌ها برای ساکنان روستایی تدارک می‌بینند، نقش حیاتی در برانگیختن توسعه در نواحی روستایی در کشورهای در حال توسعه ایفا می‌کنند (اومجا و لاورنس، ۱۹۸۷: ۶۷). هانسن (۱۹۸۰ م) از جمله محققانی است که در ارتباط با شهرهای کوچک مطالعات متعددی انجام داده است به عقیده وی برای دستیابی کشورهای جهان سوم به رشد و عدالت، ضروری است تا شهرهای کوچک این نقش را ایفا نمایند و رشد اقتصادی، عدالت و رفاه عمومی را با یکدیگر پیوند بزنند (نصیری، ۱۳۸۸: ۳۱). نیل هنری در تبیین نقش شهرهای کوچک در توسعه ملی، شهرنشینی اشاعه یافته از پایین، که توسعه شهرهای کوچک و میانی را در بر دارد، وسیله‌ای میسر و عملی جهت توسعه کشورهای در حال توسعه دانسته است که هدف آن کمک به ایجاد فرصت‌های شغلی و رشد ناحیه‌ای در مجاورت زندگی آنان است (هنری، ۲۰۰۷: ۵۲).

شهرهای کوچک مکان‌های مناسبی برای توسعه کانون‌های زیستی بوده و مهاجران روستایی را در برخی فعالیت‌های صنعتی و خدماتی جذب نموده و مانع از حرکت آن‌ها به شهرهای بزرگ منطقه می‌شود (پاون، ۲۰۰۸: ۸۳).

در ایران نیز در طرح ستیران در سال ۱۳۵۶ توجه به شهرهای کوچک به عنوان عامل اصلی حفظ تعادل محیطی جامعه روستایی مطرح شده است. بعد از انقلاب اسلامی نیز در برنامه پنج ساله اول توسعه افزایش سرعت توسعه شهرهای کوچک و کاهش سرعت رشد کلان‌شهرها، به عنوان عامل مهمی در توازن فعالیت و جمعیت انگاشته شده است. در برنامه‌های دوم الی پنجم توسعه حمایت از شهرهای کوچک با تأکید بر جلوگیری از توسعه کلان شهرها پرداخته شده است (زبردست، ۱۳۸۳: ۵۸). از این رو یکی از راهبردهای مهم برنامه‌های پنج ساله سوم و چهارم توسعه شهرهای کوچک در ایران، مهار و کنترل مهاجرت‌ها و هدایت آن‌ها به این شهرهاست. چرا که عدم توازن و تعادل سازماندهی فضایی ناشی از جریانات نامطلوب و غیر منطقی مهاجرت‌ها به سوی شهرهای بزرگ است (فنی، ۱۳۷۵: ۷۵) مطالعات نصیری (۱۳۸۸) در شهر بومهن نشان می‌دهد که شهرهای کوچک در تثبیت و نگهداری جمعیت و ارائه اشتغال و امکانات و سازماندهی سکونتگاه‌های روستایی پیرامون خود موفق بوده است. ابراهیم زاده و همکارانش (۱۳۹۰) در تحقیقی که در زاهد شهر انجام داده‌اند به این نتیجه رسیده‌اند که شهرهای کوچک به علت ارائه خدمات و امکانات مطلوب آموزش، تجاری و غیره برای ساکنان حوزه نفوذ خود نقش موثری را ایفا می‌کنند. رضوانی و همکاران (۱۳۸۶) در تحقیق خود بر روی دهستان رونیز و برقی و همکارانش در سال (۱۳۹۰) در مقاله خود نقش شهرهای کوچک را مثبت ارزیابی کرده‌اند. با وجود تحقیقات نسبتاً گسترده‌ای از این دست، ولی تاکنون مطالعاتی در خصوص علل گرایش مردم روستایی به ادغام روستاها و ارتقای آن‌ها به شهرهای جدید انجام نگرفته است و لذا در این مقاله سعی شده این عوامل را بررسی کرده و سهم هر کدام از این عوامل را در گرایش روستاییان بررسی نمود.

روش شناسی تحقیق

روش تحقیق

این تحقیق از نظر روش شناسی کمی و کاربردی و به روش توصیفی-همبستگی انجام گرفته است، زیرا علاوه بر شناخت و توصیف عوامل موثر بر گرایش مردم روستا به ادغام و تبدیل آن‌ها به شهر، به تحلیل و همبستگی روابط بین عوامل موثر بر گرایش مردم به ادغام روستا نیز پرداخته شده است. با استفاده از مقابله داده‌ها، سؤالات تحقیق ارزیابی شده است. گردآوری داده‌ها و اطلاعات به دو روش کتابخانه‌ای و میدانی صورت گرفته، که در روش میدانی از پرسش نامه و مصاحبه از روستاییان حجم نمونه با طرح سؤالات باز و بسته (دو گزینه‌ای و چند گزینه‌ای) و استفاده از طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای انجام شده است. متغیر وابسته تحقیق، گرایش مردم به ادغام روستا است و متغیرهای مستقل عبارتند از: عوامل فردی (سن، جنس، میزان تحصیلات، شغل)، عوامل اجتماعی (خویشاوند بودن روستاییان، افتخار تلقی کردن شهرنشینی، بهبود وضعیت مسکن، آموزش، وضعیت تفریحی و

اوقات فراغت، ارتباطات و اطلاعات، افزایش دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی، کاهش مهاجرت روستاییان و تمایل به ماندگاری در محیط روستا، عوامل اقتصادی (بهبود وضعیت کار، بهبود درآمد و ثروت در روستا، افزایش قیمت زمین‌های روستایی، دریافت اعتبارات بیشتر در اثر تشکیل نهاد شهرداری) و عوامل محیطی (جمع آوری و دفع زباله‌ها، تخلیه فاضلاب‌ها، جمع آوری آب‌های سطحی، دسترسی به پارک و فضای سبز).

جدول ۱ جمعیت روستاهای مورد مطالعه در سال ۱۳۹۰ و حجم نمونه آن‌ها

روستا	جمعیت (نفر)	خانوار	حجم نمونه
علی خواجه	۱۴۰۰	۳۸۲	۴۰
خانه برق جدید	۳۰۱۰	۸۳۰	۸۵
قشلاق خانه برق	۹۱۵	۲۶۰	۲۷
ینگگی کند خانه برق	۷۶۴	۲۰۷	۲۱
خانه برق عیسی خانی	۵۲	۱۵	۷
جمع	۶۱۴۱	۱۶۹۴	۱۷۹

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

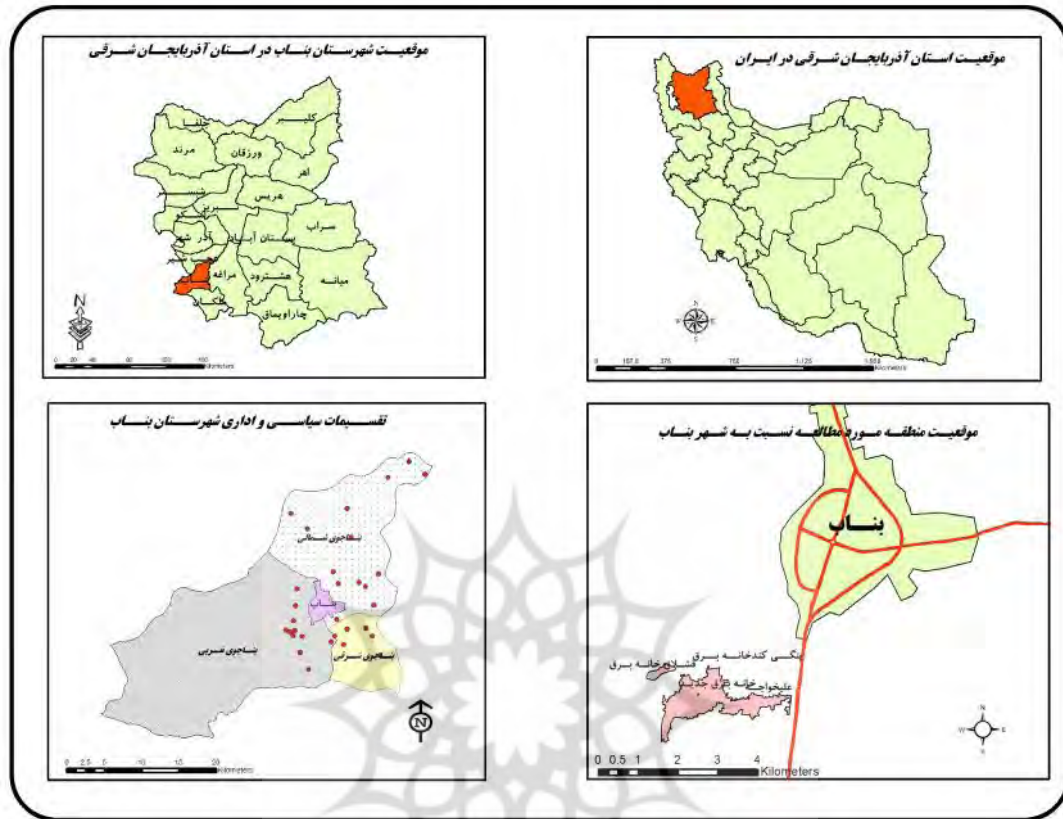
جامعه آماری پژوهش، شامل ۵ روستا از روستاهای شهرستان بناب استان آذربایجان شرقی است: روستاهای علی خواجه، خانه برق جدید، قشلاق خانه برق، ینگگی کند خانه برق و عیسی خانی. این ۵ روستا بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰ مجموعاً دارای ۱۶۹۴ خانوار با ۶۱۴۱ نفر جمعیت بودند. تعداد خانوار به عنوان واحد تحلیل آماری در نظر گرفته شدند. در این پژوهش از نمونه گیری تصادفی ساده استفاده شده است و با فرمول کوکران حجم نمونه تعیین گردیده است، با فرض حدود اطمینان $t=1/96$ ، ضریب دقت $d=0/05$ و نسبت وجود صفت $p=0/5$ ، جامعه آماری $N=1694$ ، تعداد حجم نمونه $n=179$ برآورده شده است.

معرفی منطقه مورد مطالعه

شهرستان بناب در سمت جنوب آذربایجان شرقی قرار دارد حدود شمالی، غربی و شرقی آن را شهرستان مراغه می‌پوشاند. شهرستان ملکان در حدود جنوبی آن قرار دارد و از سمت غرب به دریاچه ارومیه منتهی می‌شود. این شهرستان از نظر وسعت کوچک‌ترین شهرستان استان و با وسعت ۷۹۰ کیلو متر مربع، تنها ۱/۷ درصد از کل استان را تشکیل می‌دهد (طرح جامع شهر بناب، ۱۳۷۷: ۳). طبق سرشماری سال ۱۳۹۰ و بر اساس آخرین تقسیمات کشوری، شهرستان بناب دارای یک بخش مرکزی و ۳ دهستان و یک نقطه شهری و ۳۰ آبادی دارای سکنه با جمعیت روستایی ۴۹۹۰۱ نفر بوده است و دو آبادی غیر سکنه است^۱ شکل ۱ تقسیمات اداری - سیاسی شهرستان

^۱ ایستگاه راه آهن بناب - مزارع دیزج ناولو

بناب را نشان می‌دهد. از کل جمعیت شهرستان حدود ۴۰ درصد در نواحی روستایی و بقیه در شهر بناب سکونت دارند. در این تحقیق ۵ روستا با جمعیت ۶۱۴۱ نفر به دلیل ادغام با هم و تبدیل شدن آن‌ها به شهر انتخاب شده‌اند.

شکل ۱. موقعیت منطقه مورد مطالعه در ایران (مأخذ: استانداری آذربایجان شرقی، ۱۳۹۱)

چارچوب نظری تحقیق

شاید مهم‌ترین نقشی که برای شهرهای کوچک می‌توان بیان نمود، انتقال و تقویت و توسعه در ناحیه تحت نفوذ روستایی باشد، نقشی که امکان می‌دهد هر یک از این شهرها، عملکرد خاص خود را در به‌کارگیری استعدادها داشته و این شهرها می‌توانند قابلیت‌های توسعه و تحرک شبکه شهری - روستایی را در ناحیه موجب گردند (فنی، ۱۳۸۲: ۴۲) و ابزاری مناسب برای پیوند روستا - شهری باشند که نقش یک حلقه واسط بین نواحی روستایی و سطوح بالاتر سلسله مراتب شهری را بر عهده گیرند. این امر به افزایش تولیدات کشاورزی، مبادله کالا بین شهر و حومه و مشارکت اقتصادی بین شهر و حومه کمک می‌کند. منطق به‌کارگیری این شهرها برای بهبود پیوندهای روستا - شهری ناشی از نیازهای زیر است:

۱- جذاب‌ترین و قانع‌کننده‌ترین منطق برنامه شهرهای کوچک، اهمیت پیوندهای روستایی - شهری در رشد اقتصاد بازار کشاورزی است.

۲- نیاز به بهبود دسترسی بازارها برای نهادهای کشاورزی.

۳- ایجاد زمینه اشتغال برای نیروی کار مازاد کشاورزی.

۴- ایجاد بازار برای کالاهای کشاورزی.

۵- ایجاد مکانی برای تمرکز زدایی صنعت در کشور (سرای، ۱۳۸۶: ۱۷۲).

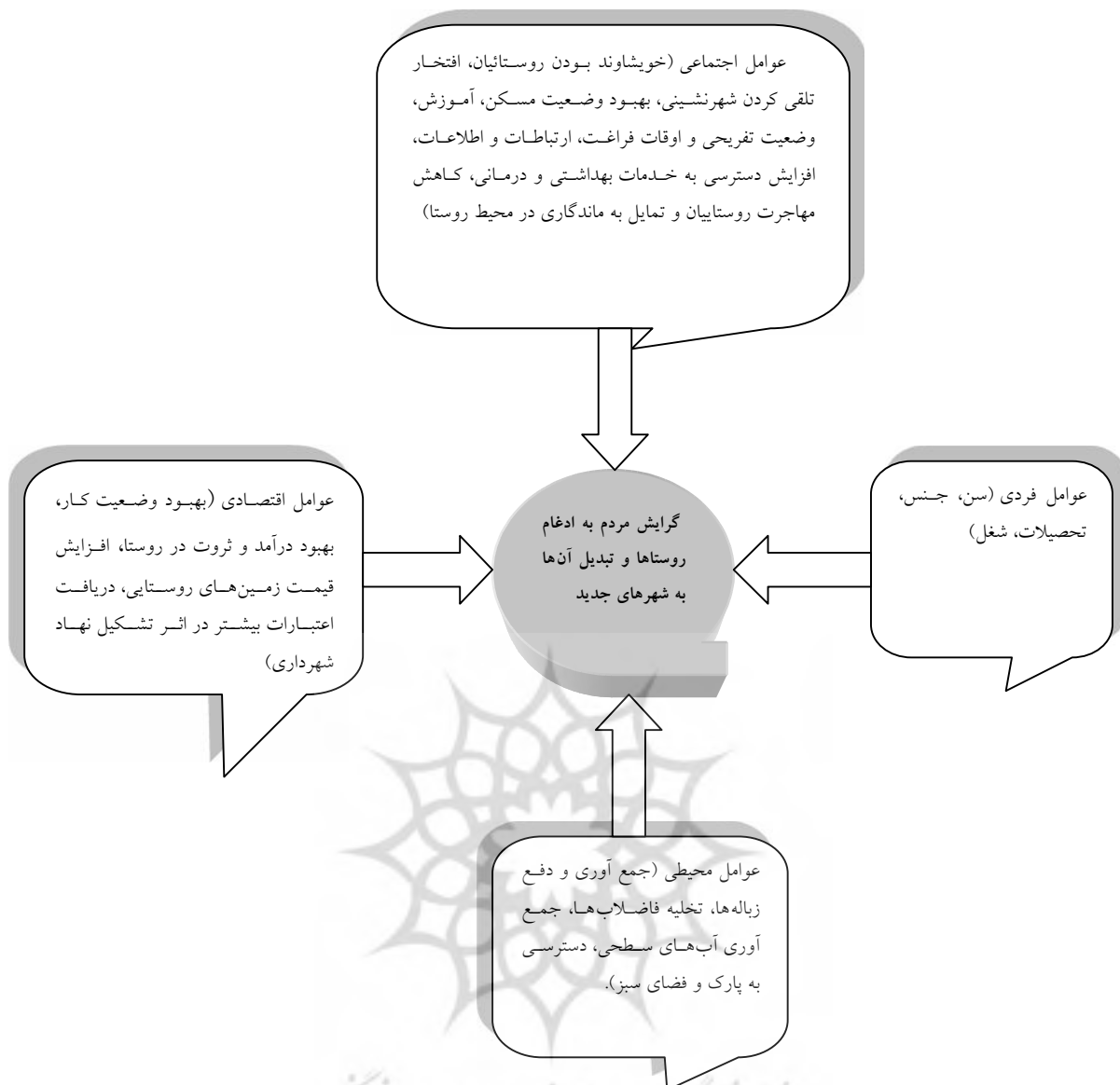
جدول (۲): جایگاه شهرهای کوچک در نظریه‌های سازمان یابی و توسعه سکونتگاه‌ها

ردیف	پدیده‌های مورد بررسی	مشخصات و اصول عمده نظریات	نتایج حاصله از نظریات	نحوه ارتباط نظریه با شهرهای کوچک
۱	مکان مرکزی	<p>تحلیل همزمان توزیع سلسله مراتبی و الگوهای فضایی آنها</p> <p>ساده بودن فرض‌های آنها و کاربرد آن به لحاظ نظری</p> <p>متفاوت بودن سلسله مراتب سکونتگاه‌ها در اصول سه‌گانه: بازاریابی، حمل و نقل و اداری</p>	<p>توجه به یک نظم واقعی در جهان: یعنی وجود سلسله مراتب سکونتگاه‌ها و نشان دادن اهمیت آنها برای توسعه اقتصادی</p> <p>تا یک مکانی از مکان‌های مرکزی رتبه بندی شده در اقتصاد به وجود نیاید، رشد و توسعه به تمام مناطق تراوش نخواهد کرد.</p>	<p>مکان‌های مرکزی عموماً مترادف است با شهرهای کوچکی که به صورت مراکزی برای جامعه‌های ناحیه‌ای خدمت می‌کنند و برای آنها کالاهای اساسی فراهم می‌آورند.</p>
۲	عملکرد شهری در توسعه روستایی	<p>با تحلیلی فضایی- منطقه‌ای شیوه‌ای از تعیین سکونتگاه‌ها را به دست می‌دهد که سرمایه‌گذاری‌ها می‌توانند به طور موثر و کارا تر در آنها مکان یابی شوند</p> <p>اقتصاد منطقه‌ای را در کم کردن شکاف شهر و روستا یکپارچه می‌بیند.</p>	<p>دستیابی به یک سلسله مراتب یکپارچه از مراکز خدمات به طوری که دامنه وسیعی از عملکردها برای تعداد زیادی از مردم بدون وجود تمامی آنها در هر سکونتگاه فراهم گردد.</p> <p>توسعه عرصه‌های روستایی با تقویت شهرهای کوچک و میانی امکان پذیر است.</p>	<p>شهرهای کوچک و زیرساخت‌ها و فعالیت‌های مولدی که به طور بالقوه و بالفعل در خود دارند می‌توانند نقش مهمی در برانگیختن توسعه در عرصه روستایی ایفا کنند. بدین صورت چون تمامی مراکز روستایی عملکردهای شهری را داشته باشند، شهرهای کوچک به واسطه ظهورند و ارتباطی که با یکدیگر و نواحی روستایی دارند به عنوان حلقه اتصال با نواحی روستایی محور کار در توسعه منطقه‌ای قرار می‌گیرند.</p>

<p>روستا - تیزامون</p>	<p>فضای توسعه</p>	<p>گسترش اقتصاد مکانی در یک سرزمین شامل یک فرآیند ۴ مرحله‌ای است: ۱- مرحله پیش صنعتی با مراکز محلی مختلف بدون سلسله مراتب ۲- مرحله صنعتی شدن همراه با ظهور یک مرکز قوی با حاشیه‌ای وسیع ۳- بلوغ صنعتی و ظهور مراکز فرعی در کنار مراکز اصلی همراه با حاشیه‌ای پر قدرت ۴- ادغام اقتصاد منطقه‌ای و رسیدن به حداقل ناموزونی‌های درون منطقه ای</p>	<p>- کمتر کردن شکاف مرکز به حاشیه و سعی در ایجاد تعادل فضایی - تحقق اهداف کارا و عدالت برنامه ریزی - ایجاد پراکندگی استعدادهای رشد - رسیدن به نظامی از سلسله مراتب توسعه شهری به عنوان بستر</p> <p>- در مرحله اول این الگو شهرهای کوچک دارای حداکثر قدرت محلی بوده ولی هیچ نقشی در توسعه ملی و منطقه‌ای نداشته است و چه بسا دارای رشد انگلی و تغییر منفعلانه از روستا هستند. - در مراحل دوم و سوم الگو، شهرهای کوچک به ضعف می‌گیرند و نواحی روستایی بیشترین تنزل را پذیرا می‌شوند. - نهایتاً در مرحله آخر است که شهرهای کوچک خود را در سلسله مراتب شهرها باز یابند و توسعه به حاشیه نیز کشیده می‌شود.</p>
<p>توسعه روستا - شهری</p>	<p>روستا و شهر به عنوان کلیت منطقه</p>	<p>- با استفاده از رشد اقتصادی، صنعتی شدن و تحقق آن در چند مرکز بزرگ شهری، قطب رشد و راهبرد بعد فضایی توسعه در سه سطح ملی، منطقه‌ای و شهری، رهیافت اگروپلینن مطرح می‌شود. - با تأکید بر نیازهای پایه، مدلی از توسعه پیشنهاد می‌شود که هدف اولیه آن رشد اقتصادی نیست بلکه توسعه اجتماعی است. - در اقتصاد کشاورزی به توسعه روستایی توجه دارد و برنامه ریزی روستایی را به صورت نامتمرکز، متکی به مشارکت مردم و مبتنی بر خصوصیات محلی می‌داند.</p>	<p>- تغییر چهره نواحی روستایی از طریق انطباق عناصر زندگی - کاهش نابسامانی‌های اجتماعی در مسیر توسعه - نتیجه آرمانی توانمندسازی جمعی برای آزادسازی انرژی اجتماعی برای گذار به توسعه - فعالیت‌های کشاورزی به فعالیت‌های غیر کشاورزی - اتصال نواحی روستا- شهری به شبکه ارتباطی منطقه ای</p> <p>شکل سوم از دیدگاه‌های توسعه منطقه ایست و در نقد، توسعه شهری (قطب رشد) و توسعه روستایی است. حد وسط این دو دیدگاه توسعه روستا-شهری است و بهترین حالت برای امکان تحقق این نظریه، شهرهای کوچک است.</p>

مأخذ: نادری، ۱۳۸۷: ۸۴

نقش و عملکرد متعددی که برای این نوع شهرهای کوچک بر شمرده می‌شود، در واقع پایه‌های نظری راهبردهای توسعه الگوی سکونتگاهی متوازن و متعادل را تشکیل می‌دهد. طرفداران شهرهای کوچک جنبه‌هایی از اهمیت این سکونتگاه‌ها را به عنوان مراکز خدمات منطقه ای در توسعه روستایی مطرح می‌کنند و بر ایجاد سلسله مراتب منسجم سکونتگاهی و نیز اثرات توزیع و رخنه به پایین تأکید دارند (نوری، ۱۳۸۸: ۶۸).

شکل ۲. چارچوب مفهومی پژوهش

(مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۱)

شهرهای کوچک از نظر تولید و ساختار نهادی پویاتر از توسعه روستایی و منطقه ای است و عاملی برای جلوگیری از تمرکز بیش از حد جمعیت و فعالیت در شهرهای بزرگ محسوب می‌گردد (زبر دست، ۱۳۸۸: ۶۵). در واقع راهبرد شهرهای کوچک، توزیع شهرنشینی با رویکرد پایین به بالا است و این واکنش به نارضایتی از رویکردهای بالا به پایین در برنامه ریزی منطقه‌ای در کشورهای در حال توسعه است. رویکردی که ریشه در اقتصاد نئوکلاسیک دارد. زیرا این دیدگاه چنین استدلال می‌کند که سرمایه گذاری تولیدی باید در مراکز صنعتی شهری به منظور جلوگیری از صرفه جویی‌های خارجی، تخصیص نیروی کار و فرآیندهای تشویقی - تجمعی متمرکز شوند (ابراهیم زاده و دیگران، ۱۳۹۰: ۱۵۴). به عبارت دیگر تمام رویکردهای توسعه که در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ پدیدار

شده‌اند، همچون رویکرد نیازهای اساسی، توسعه روستا- شهری و قلمرو بسته انتخابی و رویکردهای رشد شتابان شهری و غیره ایجاد و تحرک مراکز شهری کوچک در نواحی روستایی را مورد تاکید قرار داده‌اند (جعفرزاده راستین، ۱۳۶۶:۲۶).

یافته‌های تحقیق

یافته‌های حاصل از تحقیقات میدانی عبارتند از: الف- میزان گرایش روستاییان به ادغام روستاها و تبدیل شده آن‌ها به شهر بر حسب متغیرهای مختلف اجتماعی، اقتصادی و محیطی. ب- عوامل فردی (سن، جنس، شغل و میزان تحصیلات). هر یک از موارد مذکور به شرح زیر تبیین و تحلیل می‌شوند.

از مجموع ۱۷۹ خانوار روستایی حجم نمونه، ۷۱/۵ درصد متأهل و بقیه مجرد هستند. میانگین سنی آنان ۳۷ سال است که اکثریت (۷۷ درصد) ۲۰ تا ۵۰ ساله‌اند. حدود ۲۱ درصد بی‌سوادند، از بین باسوادان، ۳۴/۶ درصد ابتدایی و ۴۳/۶ درصد دارای تحصیلات دیپلم و بالاترند. از لحاظ جنسیت، ۷۶/۶ درصد پاسخ دهندگان مرد و ۳۲/۴ درصد زن هستند.

بررسی شرایط اجتماعی، اقتصادی و محیطی در روستاهای مورد مطالعه

عوامل اجتماعی به عنوان یکی از متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده است که نقش این عوامل در گرایش مردم روستایی به ادغام روستاها و تبدیل شدن آن‌ها به شهر بررسی و تحلیل می‌شود: چنانچه جدول (۳) نشان می‌دهد، به نظر می‌رسد از نظر مردم ساکن در روستاهای مورد مطالعه، ادغام روستاها در یکدیگر و ایجاد شهرهای جدید می‌تواند در بهبود وضعیت مسکن از نظر بهبود تجهیزات و امکانات مسکن و نظارت بر ساخت و ساز مسکن (با میانگین ۳/۸) و بهبود وضعیت آموزشی از نظر بهبود دسترسی به امکانات آموزشی و بهبود کیفیت آموزش (با میانگین ۳/۷۴ تا ۳/۸) و بهبود وضعیت حمل و نقل عمومی (با میانگین ۳/۷۴) تأثیر بیشتری نسبت به سایر جنبه‌های اجتماعی بر زندگی روستاییان داشته باشد.

جدول (۳): عوامل اجتماعی موثر بر گرایش روستاییان به ادغام روستاها در یکدیگر

متغیرهای فرعی شاخص اجتماعی	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد
افتخار تلقی کردن شهرنشینی	۳.۴۸	۱.۲۵	۰.۰۹۵
پیوند بین افراد که اکثراً با هم خویشاوند هستند.	۳.۵۳	۰.۸۵۰	۰.۰۶۴
بهبود وضعیت مسکن (بهبود کیفیت مصالح به کار رفته شده)	۳.۶۷	۰.۷۹۲	۰.۰۵۹
بهبود وضعیت مسکن (بهبود تجهیزات و امکانات مسکن) آشپزخانه و حمام و ...	۳.۷۴	۰.۸۱۰	۰.۰۶۱
بهبود وضعیت مسکن (نظارت بر ساخت و ساز مسکن)	۳.۸۰	۰.۸۷۷	۰.۰۶۶
بهبود وضعیت آموزشی (بهبود دسترسی به امکانات آموزشی)	۳.۸۰	۰.۹۳۲	۰.۰۷۰

۰.۰۷۱	۰.۹۵۵	۳.۷۴	بهبود وضعیت آموزشی (بهبود کیفیت آموزش)
۰.۰۹۳	۱.۲۴	۳.۲۳	بهبود وضعیت تفریحی و اوقات فراغت (دسترسی به فضای ورزشی و فرهنگی) ورزشگاه، سینما و سالن تئاتر و ...
۰.۰۶۵	۰.۸۷۰	۳.۷۴	بهبود وضعیت ارتباطات و اطلاعات (بهبود وضعیت حمل و نقل عمومی)
۰.۰۷۹	۱.۰۵	۳.۳۴	بهبود وضعیت ارتباطات و اطلاعات بهبود امکانات پستی و مخابرات ()
۰.۰۹۰	۱.۱۹۸	۳.۰۴	بهبود وضعیت ارتباطات و اطلاعات (دسترسی به رایانه و اینترنت)
۰.۰۹۰	۱.۲۰	۳.۱۲	بهبود وضعیت ارتباطات و اطلاعات (دسترسی به کتابخانه و روزنامه و نشریات)
۰.۰۶۷	۰.۸۹۴	۳.۶۱	افزایش دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی
۰.۰۸۹	۱.۱۹	۳.۲۸	کاهش مهاجرت روستاییان و تمایل به ماندگاری در محیط روستا

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۱

عوامل اقتصادی: عوامل اقتصادی هم، به عنوان یکی دیگر از متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده است که نقش این عوامل در گرایش مردم روستایی به ادغام روستاها و تبدیل شدن آن‌ها به شهر بررسی و تحلیل می‌شود: چنانچه جدول (۴) نشان می‌دهد، به نظر می‌رسد از نظر مردم ساکن در روستاهای مورد مطالعه، ادغام روستاها در یکدیگر و ایجاد شهرهای جدید می‌تواند در بهبود وضعیت اقتصادی در زمینه افزایش قیمت زمین‌های روستایی (با میانگین ۳.۹)، افزایش فرصت‌های شغلی (با میانگین ۳.۸) و بهبود درآمد و ثروت در روستا (با میانگین ۳.۵۴) نسبت به سایر گزینه‌های اقتصادی موثر باشد.

جدول (۴): عوامل اقتصادی موثر بر گرایش روستاییان به ادغام روستاها و تبدیل شدن آن‌ها به شهر

متغیرهای فرعی شاخص اقتصادی	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد
بهبود وضعیت کار (افزایش فرصت‌های شغلی)	۳.۸۸	۳.۱۳	۰.۲۳۵
بهبود وضعیت کار (افزایش رضایت و امنیت شغلی)	۳.۴۴	۱.۱۰	۰.۰۸۳
بهبود وضعیت کار (جذب بیکاران روستایی)	۳.۴۸	۱.۱۲	۰.۰۸۴
بهبود درآمد و ثروت در روستا	۳.۵۴	۱.۰۱	۰.۰۷۶
افزایش قیمت زمین‌های روستایی	۳.۹۹	۰.۸۶	۰.۰۶۵
دریافت اعتبارات بیشتر در اثر تشکیل نهاد شهرداری	۳.۳۳	۱.۱۹	۰.۰۸۹

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۱

عوامل محیطی: عوامل محیطی هم، به عنوان یکی دیگر از متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده است که نقش این عوامل در گرایش مردم روستایی به ادغام روستاها و تبدیل شدن آن‌ها به شهر بررسی و تحلیل می‌شود: چنانچه نتایج به دست آمده از تحلیل داده‌ها (جدول ۵) نشان می‌دهد از نظر مردم روستاهای مورد مطالعه، ادغام روستاها در یکدیگر و ایجاد شهرهای جدید می‌تواند در بهبود وضعیت و کیفیت محیط زیست در زمینه تخلیه

فاضلاب‌ها (با میانگین ۳.۵۹)، جمع آوری آب‌های سطحی (با میانگین ۳.۵۴) و جمع آوری و دفع زباله‌ها (با میانگین ۳.۵۱)، نسبت به سایر گزینه‌های اقتصادی اثرگذار باشد.

جدول (۵): عوامل محیطی موثر بر گرایش روستاییان به ادغام روستاها و تبدیل شدن آن‌ها به شهر

متغیرهای فرعی شاخص محیطی	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد
بهبود وضعیت و کیفیت محیط (جمع آوری و دفع زباله‌ها)	۳.۵۱	۱.۱۴	۰.۰۸۶
بهبود وضعیت و کیفیت محیط (تخلیه فاضلاب‌ها)	۳.۵۹	۱.۰۸	۰.۰۸۱
بهبود وضعیت و کیفیت محیط (جمع آوری آب‌های سطحی)	۳.۵۴	۱.۰۷	۰.۰۸۰
بهبود وضعیت و کیفیت محیط (دسترسی به پارک و فضای سبز)	۳.۲۰	۱.۳۳	۰.۱۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۱

بررسی تأثیر شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی و محیطی مؤثر بر گرایش روستاییان به ادغام روستاها و تبدیل آن‌ها به شهرهای جدید

با توجه به اینکه سؤالات به صورت بررسی تأثیر شاخص‌های اجتماعی بر ادغام روستاها طرح گردیده است و پاسخ‌ها در طیف ۵ گزین‌های لیکرت (خیلی زیاد=۵ و... و خیلی کم=۱) است، بنابراین هرچه میانگین پاسخ‌ها بیشتر باشد، نشان دهنده موثر بودن آن گویه یا سؤال در ادغام روستاها است، بر این اساس میانگین متغیر شاخص‌های اجتماعی که بر مبنای سؤالات مرتبط با آن به دست می‌آید، با عدد ۳ (عدد وسط طیف لیکرت) مقایسه می‌گردد، در صورتی که میانگین به طور معناداری بیشتر از ۳ باشد، می‌توان نتیجه گرفت که شاخص‌های مورد نظر در ادغام روستاها موثر است. برای مقایسه میانگین داده‌ها با عدد ۳ از آنجا که تعداد داده‌ها بیشتر از ۳ است، بنابراین طبق قضیه حد مرکزی توزیع میانگین مورد بررسی نرمال بوده و می‌توان از آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی میانگین با عدد ۳ استفاده نمود.

با توجه به نتایج مندرج در جدول (۶) مشاهده می‌شود که میانگین متغیر اجتماعی ۳.۵۳ است و پی مقدار به دست آمده برای مقایسه این میانگین با عدد ۳ کمتر از ۰.۰۵ است، لذا فرضیه H_0 مبنی بر عدم تفاوت میانگین با عدد ۳ رد می‌شود و با توجه به فاصله اطمینان به دست آمده که اعداد مثبت را در بر دارد می‌توان گفت که میانگین به طور معنی دار بیشتر از ۳ است، بنابراین میانگین متغیر به طور معناداری بیشتر از ۳ بوده و بنابراین نتیجه می‌شود که شاخص‌های اجتماعی بر ادغام روستاها و تبدیل آن به شهرها موثر است.

جدول ۶: نتایج آزمون t تک نمونه‌ای مقایسه میانگین شاخص‌های اجتماعی با عدد ۳

متغیر	میانگین	انحراف معیار	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری	فاصله اطمینان ۹۵٪ برای تفاضل میانگین و عدد ۳
اجتماعی	3.5393	.64400	11.204	178	.000	(۰.۴۴۴ و ۰.۶۳۴)
اقتصادی	3.6076	.96236	8.448	178	.000	(۰.۷۴۹۶ و ۰.۴۶۵۷)
محیطی	3.4567	1.03071	5.928	178	.000	(۰.۶۰۸۷ و ۰.۳۰۴۷)
کل	3.5251	.71207	9.866	178	.000	(۰.۴۲۰۱ و ۰.۶۳۰۱)

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۱

بر اساس یافته‌های تحقیق، میانگین متغیر اقتصادی در منطقه مورد مطالعه، ۳.۵۳ است و پی مقدار به دست آمده برای مقایسه این میانگین با عدد ۳ کمتر از ۰.۰۵ است، لذا فرضیه H_0 مبنی بر عدم تفاوت میانگین با عدد ۳ رد می‌شود و با توجه به فاصله اطمینان به دست آمده که اعداد مثبت را در بر دارد می‌توان گفت که میانگین به طور معنی داری بیشتر از ۳ است، بنابراین میانگین متغیر به طور معناداری بیشتر از ۳ بوده، بنابراین نتیجه می‌شود که شاخص‌های اقتصادی بر ادغام روستاها و تبدیل آن به شهرها موثر است.

یافته‌های تحقیق در جدول (۶) نشان می‌دهد که میانگین متغیر عوامل محیطی ۳.۵۳ است و پی مقدار به دست آمده برای مقایسه این میانگین با عدد ۳ کمتر از ۰.۰۵ است، لذا فرضیه H_0 مبنی بر عدم تفاوت میانگین با عدد ۳ رد می‌شود و با توجه به فاصله اطمینان به دست آمده که اعداد مثبت را در بر دارد می‌توان گفت که میانگین به طور معنی دار بیشتر از ۳ است، بنابراین میانگین متغیر به طور معناداری بیشتر از ۳ بوده، بنابراین نتیجه می‌شود که شاخص‌های محیطی هم بر ادغام روستاها و تبدیل آن به شهرها موثر است.

در نهایت میانگین متغیرهای سه‌گانه اجتماعی، اقتصادی و محیطی در منطقه مورد مطالعه برابر ۳.۵۳ است و پی مقدار به دست آمده برای مقایسه این میانگین با عدد ۳ کمتر از ۰.۰۵ است، لذا فرضیه H_0 مبنی بر عدم تفاوت میانگین با عدد ۳ رد می‌شود و با توجه به فاصله اطمینان به دست آمده که اعداد مثبت را در بر دارد می‌توان گفت که میانگین به طور معنی دار بیشتر از ۳ است، بنابراین میانگین متغیر به طور معناداری بیشتر از ۳ بوده، بنابراین نتیجه می‌شود که تمامی شاخص‌ها هم بر گرایش مردم روستایی به ادغام روستاها و تبدیل آن به شهرها موثر است.

بررسی تأثیر عوامل فردی مؤثر بر گرایش روستاییان به ادغام روستاها و تبدیل آن‌ها به شهرهای جدید

برای بررسی تأثیر عوامل فردی بر گرایش روستاییان به ادغام روستاها و تبدیل آن‌ها به شهرهای جدید، بر اساس سؤالات (گویه‌های مربوط به شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی و محیطی) متغیر ادغام روستاها را در نظر گرفته و به مقایسه میانگین این متغیر در طبقات مربوط به عوامل فردی مانند جنسیت و ... می‌پردازیم:

الف: بررسی تأثیر جنسیت بر ادغام روستاها: به منظور مقایسه میانگین این متغیر در دو طبقه جنسیتی (مرد و زن) با توجه به آنکه در هر دو طبقه تعداد آزمودنی‌های بیشتر از ۳۰ است، لذا بر اساس قضیه حد مرکزی میانگین

مردان و میانگین زنان دارای توزیع نرمال بوده و می‌توان از آزمون تی برای مقایسه میانگین مردان و زنان استفاده نمود. برای آزمون دو گروه مستقل ابتدا آزمون لون به منظور بررسی برابری واریانس‌ها در دو گروه انجام می‌شود که پی مقدار آن ۰.۳۶۹ به دست آمد و چون مقدار آن بیشتر از ۰.۰۵ است، فرضیه صفر در آزمون لون مبنی بر برابری واریانس در دو گروه پذیرفته می‌شود و سپس نتایج آزمون t بر اساس این پذیره به صورت زیر به دست آمده است:

جدول ۷: نتایج مقایسه میانگین آزمون t با فرض برابری واریانس‌ها در دو گروه

گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t آماره	درجه آزادی	سطح معناداری	فاصله اطمینان ۹۵٪ برای تفاضل میانگین‌ها
مرد	121	3.6280	.70593	2.849	177	.005	(۰.۰۹۸ و ۰.۵۳۸)
زن	58	3.3103	.68181				

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۱

با توجه به نتایج مندرج در جدول فوق مشاهده می‌شود که پی مقدار آزمون t کمتر از ۰.۰۵ بوده و بنابراین فرضیه صفر مبنی بر برابری میانگین در دو گروه رد می‌شود، با توجه به فاصله اطمینان به دست آمده نیز می‌توان گفت از آنجایی که اعداد مثبت را در بردارد، لذا میانگین دو گروه اختلاف معنی‌داری با هم دارند و میانگین مردان بیشتر از زنان است. بنابراین جنسیت بر نظر افراد نسبت به ادغام روستاها تأثیر گذار است، به طوری که مردان نظر مثبت‌تری نسبت به زنان داشته‌اند.

ب- بررسی تأثیر سن بر ادغام روستاها: برای مقایسه نظرات در ۵ گروه سنی ابتدا نرمال بودن آن‌ها را به کمک آزمون کولموگروف - اسمیرنوف بررسی کردیم که نتایج نشان داد سطح معناداری در ۴ گروه بیشتر از ۰.۰۵ بوده و لذا داده‌ها در ۴ گروه مورد بررسی نرمال هستند.

جدول ۸: آزمون کولموگروف - اسمیرنوف در رابطه با نرمال بودن متغیر سن

متغیرهای مورد بررسی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه آزمون
کمتر از ۲۰ سال	20	3.4792	.90659	.672	.758	نرمال است
بین ۲۰ تا ۳۰ سال	71	3.4758	.69172	.578	.892	نرمال است
بین ۳۰ تا ۵۰ سال	67	3.5740	.69887	.754	.621	نرمال است
بالتر از ۵۰ سال	21	3.5794	.65084	.784	.570	نرمال است

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۱

اکنون به کمک آزمون لون برابری واریانس‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد. سطح معناداری در آزمون نشان می‌دهد که فرض برابری واریانس‌ها پذیرفته می‌شود. بنابراین از آنالیز واریانس یک طرفه برای مقایسه میانگین در ۴ گروه

سنی استفاده می‌شود. نتایج حاصله بیانگر آن است که میانگین نظرات نسبت به ادغام روستاها در ۴ گروه سنی تفاوت معنی داری با هم ندارد. یعنی سن بر نظر افراد نسبت به ادغام روستاها تأثیر گذار نیست.

جدول ۹: آزمون لون در رابطه فرض برابری واریانس‌ها برای تأثیر گذاری سن بر گرایش به ادغام روستاها

آماره آزمون لون	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
.649	3	175	.585	برابری واریانس گروه‌ها

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۱

ج- بررسی تأثیر تحصیلات بر ادغام روستاها: برای مقایسه نظرات در ۴ گروه تحصیلی و مقایسه میانگین متغیر در ۴ گروه سنی در صورتی که داده‌ها نرمال باشد و دارای واریانس برابر در گروه‌ها باشد از آنالیز واریانس یک طرفه استفاده می‌کنیم، بنابراین ابتدا نرمال بودن آن‌ها را به کمک آزمون کولموگروف-اسمیرنوف بررسی کردیم که نتایج نشان داد تمامی پی مقدارها در ۴ گروه بیشتر از ۰.۰۵ بوده و لذا داده‌ها در ۴ گروه مورد بررسی نرمال هستند.

جدول ۱۰: آزمون کولموگروف-اسمیرنوف در رابطه با نرمال بودن متغیر تحصیلات

متغیرهای مورد بررسی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه آزمون
بی سواد	۳۹	3.4220	.81796	.670	.761	نرمال است
ابتدایی	۶۲	3.5269	.63277	.706	.702	نرمال است
دیپلم	۶۵	3.5026	.74728	1.060	.211	نرمال است
لیسانس و بالاتر	۱۳	3.9383	.40819	.635	.816	نرمال است

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۱

اکنون به کمک آزمون لون برابری واریانس‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد. سطح معناداری آزمون نشان می‌دهد که فرض برابری واریانس‌ها پذیرفته می‌شود. بنابراین از آنالیز واریانس یک طرفه برای مقایسه میانگین در ۴ گروه تحصیلی استفاده می‌شود. نتایج بیانگر آن است که میانگین نظرات نسبت به ادغام روستاها در ۴ گروه تحصیلی تفاوت معنی داری با هم ندارد. یعنی تحصیلات بر نظر افراد نسبت به ادغام روستاها تأثیر گذار نیست.

جدول ۱۱: آزمون لون در رابطه فرض برابری واریانس‌ها برای تأثیر گذاری تحصیلات بر گرایش به ادغام روستاها

آماره آزمون لون	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
2.524	۳	۱۷۵	.059	برابری واریانس گروه‌ها

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۱

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

در بیشتر کشورهای در حال توسعه، توجه برنامه‌ریزان به تمرکززدایی فضایی کالبدی سرزمین با هدف توازن بخشیدن به نظام سکونتگاهی، مهار رشد ناهنجار کلان‌شهرها، کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای و دوغانگی شهری روستایی، ایجاد فرصت‌های شغلی جدید، بهبود کیفیت زندگی در نواحی شهری و روستایی، و کاهش مهاجرت روستاییان به شهرهای بزرگ به راهبردهای متفاوتی در زمینه توزیع جمعیت و شهرنشینی منجر شده است. یکی از مهم‌ترین راهبردهای موجود در این خصوص، توجه به تقویت شهرهای کوچک و حمایت از این‌گونه شهرها در شبکه شهری کشور است.

در این تحقیق تلاش شد که عوامل موثر بر گرایش و تقاضای مردم در رابطه با گرایش آنان به ادغام روستاها در یکدیگر و شکل‌گیری شهرهای جدید مورد بررسی قرار گیرد که بر اساس نتایج حاصل از آزمون t-تک نمونه‌ای برای بررسی میزان اثرگذاری حاصل از عوامل اجتماعی، اقتصادی و محیطی نشان داد که در سطح معناداری بالاتر از ۹۵ درصد، این متغیرها با میانگین $3/4$ تا $3/6$ بر گرایش روستاییان به ادغام روستاها در یکدیگر تأثیر داشته است. بنابراین فرضیه اول تحقیق، یعنی عوامل اجتماعی، اقتصادی و محیطی بر گرایش روستاییان به ادغام روستاها در یکدیگر تأثیرگذار بوده است. از سوی دیگر نتایج حاصل از t-دو نمونه‌ای در رابطه با اثرگذاری جنس در گرایش روستاییان به ادغام روستاها در یکدیگر نشان می‌دهد که تفاوت معناداری در گرایش آنان وجود دارد، به نحوی که زنان روستایی گرایش بیشتری به تجمیع روستاها در یکدیگر نشان داده‌اند. اما در رابطه با دو متغیر سن و تحصیلات با توجه به آزمون‌های Leven و کولموگروف - اسمیرنوف نتایج حاکی از یکسانی نظرات افراد بوده است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که فرضیه دوم تحقیق در این جامعه آماری، یعنی عوامل فردی بر گرایش روستاییان به ادغام روستاها در یکدیگر تأثیر چندانی نداشته است.

ارایه پیشنهادها

با توجه به نتایج تحلیلی حاصل از پژوهش حاضر و تأیید نقش مثبت و توسعه‌ای شهرهای کوچک از نظر مردم روستایی و همچنین با در نظر گرفتن عواملی مانند کمبود امکانات و عدم دسترسی مناسب به خدمات کافی که موجب بی‌ رغبتی روستاییان به ماندگاری در نواحی روستایی و به تبع آن سبب مهاجرت آنان می‌گردد و از طرفی محدودیت سرمایه که مانع ارائه امکانات به نواحی روستایی است تقویت شهرهای کوچک در نظام سلسله مراتب سکونتگاهی ضروری بوده و می‌تواند نقش مهمی در توسعه ناحیه‌ای و روستایی داشته و بخشی از مسائل و مشکلات که امروز دامن‌گیر نواحی روستایی است را برطرف نماید، پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

- فراهم نمودن زمینه‌های اشتغال جمعیت بیکار و فعال روستایی در شهرهای کوچک و پیشگیری از مهاجرت بیکاران روستایی به کلان‌شهرها.

- دسترسی مناسب روستاییان به مراکز خدماتی و خرید به ویژه در شهرهای کوچک.

- توسعه بازارهای محلی با تأکید بر عرضه محصولات کشاورزی در شهرهای کوچک.

- بهبود شرایط حمل و نقل و زیرساخت‌های ارتباطی بین روستا و شهرهای کوچک.
- ایجاد تسهیلات و مشوق‌های سرمایه‌گذاری در شهرهای کوچک جهت تشویق بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در این شهرها.
- فراهم کردن زمینه‌هایی تا فرهنگ‌ها و سنت‌های روستایی که میراث گذشتگان محسوب می‌شود، از نظر مردم روستایی با ارزش تلقی شده و حفظ شود.

منابع

- ۱- ابراهیم زاده، عیسی، طیبی، نجمه و یوسف شفیع؛ ۱۳۹۱، تحلیل کارکردی از نقش اقتصادی شهرهای کوچک در توسعه روستایی (مطالعه موردی: زاهد شهر در بخش شیبکوه فسا)، مجله جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۳، پیاپی ۴۵، شماره ۵، صص ۸۶-۹۹
- ۲- ایزدی خرامه، حسن، ۱۳۸۰، نقش تبدیل روستاها به شهر در توسعه روستایی مورد: استان فارس، رساله دوره دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- ۳- باقری، اشرف السادات، ۱۳۷۵؛ کارکردهای شهرهای میانی در توسعه ناحیه‌ای مطالعه مورد نجف آباد و خمینی شهر، رساله دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- ۴- برقی، حمید، قنبری، یوسف و محمود سیف الهی؛ ۱۳۹۰، بررسی رضایتمندی ساکنان مناطق روستایی در تبدیل نقاط روستایی به شهر، فصلنامه علمی - پژوهشی جغرافیا (انجمن جغرافیای ایران)، دوره جدید، سال نهم، شماره ۳۱، صص ۷۵-۸۶.
- ۵- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ ایزدی خرامه، حسن؛ ۱۳۸۱، نقش تبدیل روستا به شهر در مورد استان فارس، افزایش فرصت‌های شغلی و کاهش بیکاری در نواحی روستایی)، دومین همایش دو سالانه اقتصاد ایران، دانشگاه تربیت مدرس، تهران)
- ۶- رضوانی، محمدرضا، احمدی، فاطمه؛ ۱۳۸۸، ارتقای روستاها به شهر و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی، مجله پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۶۲، صص ۱-۱۸.
- ۷- زبردست، اسفندیار، ۱۳۸۸؛ اندازه شهر، تهران: انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.
- ۸- زیاری، کرامت‌الله، زندی، سید مجدالدین و محمد آقا جانی؛ ۱۳۸۸، بررسی مشارکت شهروندی و نقش آن در مدیریت شهری شهرهای کوچک، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، شماره ۱۳، صص ۲۱۲-۲۲۲.
- ۹- سرایی. محمدحسین و اسکندری ثانی. محمد، ۱۳۸۶؛ تبدیل روستاهای بزرگ به شهرهای کوچک و نقش آن در تعادل بخشی ناحیه‌ای، مورد: ریوش شهرستان کاشمر؛ مجله جغرافیا و توسعه، سال ۵، شماره ۱۰، صص ۱۸۲-۱۶۵.
- ۱۰- شکویی، حسین، ۱۳۸۰، دیدگاه‌های نو در جغرافیای شهری، تهران: انتشارات سمت، چاپ چهارم.

- ۱۱- جعفر زاده راستین، مهرداد، ۱۳۶۶، جمعیت و شهرنشینی، تهران: مرکز آمار ایران.
- ۱۲- کرکه آبادی، زینب، کسائی، میترا؛ ۱۳۹۰، بررسی نقش شهرهای کوچک در توسعه روستاهای حوزه نفوذ، فصلنامه ساخت شهر، شماره ۹۰، صص ۵۶-۶۷.
- ۱۳- رضوانی. محمدرضا، گلی. علی، و اکبریان رونیزی. سعیدرضا، ۱۳۸۶، نقش و عملکرد شهرهای کوچک در توسعه روستایی با استفاده از روش تحلیل شبکه مورد: (دهستان رونیز شهرستان، استهبان)، مجله پژوهش‌های جغرافیایی، سال ۳۹، شماره ۶۱، صص ۵۸-۴۵.
- ۱۴- فنی، زهره، ۱۳۸۲؛ شهرهای کوچک رویکردی دیگر در توسعه منطقه ای، تهران: انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور، چاپ اول.
- ۱۵- مرکز آمار ایران، ۱۳۹۱، شناسنامه آبادی‌های کشور در سال ۱۳۹۰، برگرفته از: www.roostanet.ir.
- ۱۶- نادری، بهنام؛ ۱۳۸۷، نقش شهرهای کوچک در توسعه پایدار (مطالعه موردی: قائمیه - فارس)، پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، تهران: دانشگاه تهران.
- ۱۷- نصیری، اسماعیل، ۱۳۸۸؛ بررسی تأثیر نقش شهرهای کوچک در سازماندهی نظم فضایی (مطالعه موردی، شهر بومهن)، مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، پیش شماره، صص ۴۲-۲۷.
- ۱۸- نوری زمان‌آبادی. سیدهدایت‌الله، حسینی‌ابری. سیدحسن و خادمی. حسین، ۱۳۸۸؛ نقش شهرهای کوچک در تعادل بخشی نظام سکونتگاهی روستایی استان یزد؛ مجله جغرافیا و توسعه، سال ۷، شماره ۱۳، صص ۷۷-۶۱.
- 19- Borean, I., (2009). **Introduction to urban planning**, London.
- 20- Douglass, M. (1998). **A Regional Network Strategy for Regional Reciprocal Rural- Urban Linkages**, Vol. 2, 1: 1-33.
- 21- Hinrey, N., (2007). **Small Towns and urban planning in developing country**, Urban Studies, Vol. 33, N. 946.
- 22- Omoja Lawrence O., (1987). **"The Role of Small Towns in Rural Development in Borno Sate, Nigeria"**, UK, London University (Ph.Ds.)
- 23- Puwen, K., (2008). **Role of small centers and development**, a case study: Indonesia, Cambon University.